

VSEŽIVLJENJSKO UČENJE ZA AKTIVNO DEMOKRACIJO

Ian Martin
univerza
v Edinburghu

Razširitev političnega diskurza

Kaže, da – ko so odnosi med državo in nje-
no populacijo v krizi – postane državljanstvo
sredstvo za pogovor in razmišljanje o tem.

Eden od načinov, kako ustvariti razmere, v
katerih bo vseživljenjsko učenje gibalo ak-
tivnega državljanstva, je, da razširite v di-
skurz političnega programa (Martin, 1999).
Diskurz po Edwardsu in Usherju (1994)
»določa, kaj se lahko reče, kar pa v bistvu
izhaja iz tega, kaj se ne sme reči, kaj je ne-
pomembno, kaj je treba zamolčati in kaj
docela pozabiti«. Njegov pomen je v tem,
da skušamo z njim razrahljati diskurzivne
»plašnice« in z njim razširimo svoje vidno
polje. Kaj pomeni pravzaprav razširiti di-
skurz? Za lažje razumevanje bom predstavil
delo skupine, katere član sem bil tudi sam.
Ukvarjala se je z družino, skupnostjo ter
učenjem za državljanstvo. Skupina je bila
ena od štirih, ki je bila izbrana za svetova-
nje enemu od političnih organov britanske
vlade, imenovala pa se je Nacionalna
svetovalna skupina za nadaljevalno izobra-
ževanje in vseživljenjsko učenje. Rezultat
našega dela je bila publikacija – Fryerjevo
poročilo Učenje za enaindvajseto stoletje
(Fryer, 1997).

Zamisel je bila preprosta: izbrati sprejemlji-
ve izraze v besednjaku političnega dogajanja
in njihov pomen razširiti navzven. S tem bi
zajeli nekatere najbolj pereče dejavnike v
izobraževanju za vključevanje v družbene
dejavnosti, demokratičnega sodelovanja in
aktivnega državljanstva. Ključne besede, ki

smo jih izbrali za to obdelavo, so bile: vse-
življenjsko učenje, državljanstvo, dostop-
nost, upravičenost, partnerstvo in razvija-
nje sposobnosti.

• Vseživljenjsko učenje

Vseživljenjsko učenje je proces, ki zajema
individualno in skupinsko učenje. Učeca se
družba se lahko razvije le, če
resnično kulturo učenja goji-
jo družine in skupnosti. Zato
mora biti vseživljenjsko uče-
nje zakoreninjeno v življenju
v skupnostih in se mora ne-
posredno ter ustvarjalno po-
vezovati z interesi, željami in potrebami na-
vadnega človeka. Osredotočenost na življe-
nje v skupnostih preusmeri osredotočenost
interesov na družbene tokove v civilni druž-
bi, stran od institucionalnih državnih struk-
tur.

*Vseživljenjsko
učenje je ključno
gibalo demokratič-
nih ciljev družbe.*

• Učenje za državljanstvo

Državljanstvo razumemo kot dejavno, vse
zajemajočo kategorijo, ki prevzema pravice
in dolžnosti. Ljudje se lahko naučijo, kako
postati dejavni, ozaveščeni in kritični držav-
ljani. V demokratični in pluralistični družbi
mora biti vseživljenjsko učenje opredeljeno
tako, da spoštuje raznolikost in posebnosti
različnih skupnosti ter hkrati goji solidar-
nost in državljanjsko kulturo v širši skup-
nosti.

- **Demokratično delovanje**

Za vse državljane bi moralo veljati, da se od njih pričakuje zavezanost demokratičnemu družbenemu delovanju in usposobljenost zanj. Demokratična država mora temeljiti na demokratičnem načinu življenja. Končno je demokracija odvisna od zdravja in vitalnosti družin, skupnosti in prostovoljskih združenj v civilni družbi.

Demokratičnost pomeni tudi to, da je izobraževanje dostopno vsem državljanom.

- **Dostopnost učenja**

V demokratični, učeči se družbi ima vsakdo pravico do izobraževalnih možnosti, ki mu lahko pomagajo pri razvoju in rasti osebnega, družbenega in ekonomskega vidika njegovega življenja. Takšno pojmovanje dostopnosti pomeni dostop do izobraževalnih možnosti, ki vključujejo tudi vire za samostojno vodene in neodvisne oblike učenja, pa tudi dostop do izobraževalnih ustanov, poti za razvoj in osebno rast ter pridobivanja formalnih kvalifikacij.

- **Enakost in enakopravnost**

Družbeno povezovanje in skupni prispevek h gospodarski blaginji sta precej odvisna od ekonomskih in družbenih odnosov, ki jih večinoma doživljamo kot poštene in pravične. Zato je nujno, da so možnosti za izobraževanje na voljo vsem državljanom, in sicer po načelu pravičnega razporejanja. Zavezanost pravičnemu razporejanju v učeči se družbi pomeni spoznanje, da neenakost preprečuje dostop do možnosti za izobraževanje, kot zavezanost k odpravljanju ovir na poti k učenju.

- **Partnerstvo za skupno moč**

S spodbujanjem partnerskih sporazumov pri ustvarjanju možnosti za učenje se je treba obrniti na neenakomerno razporejene moči,

ki trenutno vladajo med različnimi finanserji v celotnem izobraževalnem sistemu. Te povezave je treba usmerjati tako, da bodo zagotovile prave oblike participacije, prazporejanja in pooblastil, predvsem v korist zapostavljenih in izključenih skupin. To pomembno vpliva na institucionalne strukture, odnose v stroki, politiko in postopke financiranja.

- **Izboljševanje sposobnosti skupnosti**

Če želimo izboljšati raven usposobljenosti v skupnosti, je nujno, da se izognemo zelo preprostemu razlikovanju med izobraževanjem in usposabljanjem, pravimi vrednotami in uporabnimi cilji ter individualno in kolektivno razsežnostjo učenja. Dolgoročno lahko človeški kapital učinkovito služi gospodarstvu le, če se v skupnosti hkrati sistematično razvijata družbeni in kulturni kapital na lokalni, regionalni, nacionalni in internacionalni ravni.

Tako širjenje diskurza je eden od načinov oblikovanja programov družbenega izobraževanja (Barrat Brown, 1998), ki nam lahko pomaga, da se bolj strateško usmerimo v naših vizijah in postanemo hkrati bolj vizionarski v naših strategijah. In navsezadnje, kot meni Jacques Delors (1996), je smisel

Pojavlja se potreba, da ponovno prehetamo in razširimo pojem vseživljenjskega izobraževanja. To se mora prilagajati spremembam in naravi dela, vpeljati nenehen proces oblikovanja celostnih človeških bitij – tako znanja in sposobnosti ter vcepljanja kritičnega mišljenja in razvijanja sposobnosti za delovanje. Ljudi bi morali naučiti, da bi se zavedali sebe in svojega okolja, in jih spodbujati, da odigrajo svojo družbeno vlogo pri delu in v skupnosti.

vseživljenjskega učenja v učeči se družbi predvsem v tem, da razvija človekovo delovanje in potencialne v najširšem pogledu in čim celoviteje.

To pomeni, da moramo najprej doumeti, da je največja ovira, ki preprečuje uresničevanje vizije »kulture vseživljenjskega učenja za vse« (Fryer, 1997), trajna socialna, izobraževalna in materialna neenakost – in se z njo spoprijeti. Ta ustaljena neenakost dejansko ustvarja socialno izključenost in zavira aktivno državljanstvo.

Da bi lahko ustvarili povezavo med vseživljenjskim učenjem in aktivnim državljanstvom, moramo ponovno in dokončno doumeti, da se ljudje učijo postati aktivni državljani v demokratični družbi – in še več, spoznati, da so njihove sposobnosti za učenje in spreminjanje že od nekdaj ključni vir za sprejemanje demokracije kot načina življenja.

Državljanstvo je dinamični, zgodovinski proces družbene transformacije, v kateri se počasi ustvarja in uresničuje zahteva po večjih socialnih pravicah in enakopravnejšem družbenem redu (Carr in Hartnet, 1996).

To je nenehen – pravzaprav vseživljenjski – proces, ki se mora začeti z vse obsegajočo vizijo o tem, kakšno naj bi bilo učenje in življenje v demokraciji. To pa zahteva preoblikovanje naše miselnosti o učenju, vseživljenjskem učenju in učenju za življenje – pa tudi o priložnostih, ki jih za to ustvarimo. Raymond Williams, pionir na področju izobraževanja delavcev v Veliki Britaniji, je doumel, da to ni pomenilo nič manj kot kulturno revolucijo v načinu, kako vrednotimo izobraževanje in usposobljenost ljudi za učenje.

Namesto procesa, ki bi razvrščal in ocenjeval, kar je samoumevno za razredno družbo, bi morali imeti človekovo učenje za resnično

odprto pot, za neprecenljivo bogastvo, za nekaj, o čemer bi morali načeti posebno razpravo o omejitvi, in ne o širitvi. Do tega se bomo morda dokopali šele takrat, ko se bomo naučili razmišljati o resnično odprti kulturi (Williams, 1961).

To, kar je Williams imenoval »dolga revolucija« za ustvaritev povezav med učenjem ter zaslužkom in življenjem v demokratični ter resnično angažirani družbi, se nadaljuje. Mi pa moramo razširiti diskurz o državljanstvu, ki je zajet v političnem programu, z vseživljenjskim učenjem, predvsem zato, da bi postal integralni del te nedokončane revolucije.